LA LAMPIRO

57-a jaro n-ro 140 2016:4

Simpozio de Platono

La diversaj aspektoj de Eroso

Historio de la Esperanta Literaturo

Vasta panoramo de la esperanta literaturo originale produktita ekde la estiĝo de la lingvo ĝis la jaro 2012.

Aŭtoro: Carlo Minnaja, Giorgio Silfer
Eldoninto: LF-koop, 2016
Formato: 25 cm, 748 paĝoj

easp.org.br/butiko

KOVRILO

"Psiĥo revivita per la kiso de Amo", skulptaĵo de la italo Antono Canova (1757-1822).

wikimedia.org.

LA LAMPIRO *57-a jaro n-ro 140 2016:4*

Organo de Esperanto-Asocio de San-Paŭlo
Redaktanto: Paulo Sérgio Viana (psviana@terra.com.br)
Grafikaranĝo: José Roberto Tenorio
Revizianto: José Dias Pinto

La redaktanto ne respondecas pri la subskribitaj artikoloj

easp

Esperanto-Asocio de San-Paŭlo
Fondita en la 29-a de Marto 1937

Propra sidejo
Rua Faustolo, 124 - Água Branca
05041-000 São Paulo, SP - Brazilo
Telefonnumero: (11) 3862-1183
easp.org.br | contato@easp.org.br

Jarkotizo por 2016

Simpla Membro	R$ 120,00
Subtena Membro	R$ 240,00
Ŝtatinterna Membro	R$ 60,00

Deĵoroj:
lunde kaj merkrede: 10h – 16h; ĵaŭde kaj vendrede: 13h – 17h; sabate: 9h – 18h.

ENHAVO

Vortoj de la redaktanto

Nia Lampiro brave antaŭenflugas kaj lumas.

Kompreneble, oni devas plibonigi ĝin. Kune kun diversaj laŭdoj, ni ricevas bonegajn kritikojn, pravajn kritikojn. Unu el ili aludas al pli atenta revizio. Prave. Tio estas unu el la plej malfacilaj taskoj en redakta laboro.

Feliĉe ni nun disponas pri kompetenta revizianto – samideano José Dias Pinto – al kiu ni kore dankas. Esperebl tiu problemo preskaŭ tute solviĝos.

Same ni dankegas la legantojn, kiu montras al ni la plibonigendajn punktojn en nia revuo. Do, antaŭen!

Bonaŭgura novaĵo: rekomenciĝis la kulturkunvenoj en la sidejo de EASP. Je la 2-a de julio, kun la ĉeesto de multaj vizitantoj, okazis prelegeto (kun diskuto) kaj prezento de filmo (kun komentoj).. Kian sencon havus Esperanto, se ne por plilarĝigi niajn horizontojn?

Ni atendas vian viziton, kara leganto, ĉiun lastan sabaton, je la 16-a horo, en la sidejo.

Fina admono: ĉu vi jam rezervis vian hotelon en Ilha Bela, por la 10-a Esperanta Kongreso de EASP? Ĝi okazos la 8-an kaj 9-an de oktobro 2016. Sed rapidu! Hotelojn en Belinsulo oni devas rezervi kun longa antaŭtempo! Kontraŭe, vi dormos sur la plaĝo!

Vortoj de la Prezidanto

Prof. Genildo Martins Coelho

Kun granda ĝojo ni akompanas la regulan aperritmon de nia revuo. Kvar numeroj jam aperis ĉi-jare kaj pliaj du ankoraŭ aperos ĝis la fino de la kuranta jaro. Tio estas kvazaŭ anticipa datrevena donaco por nia asocio, kiu venontjare festos sian 80-jariĝon.

Alia okazo por anticipe iom kunfesti tiel signifan vivoturnon de nia asocio atendas vin oktobre en Ilhabela, kie disvolviĝos la 10-a Esperanto-Kongreso de la Ŝtato San-Paŭlo. Pliaj informoj pri tiu evento legeblas en la kongresa retejo ĉe la adreso <easp.org.br/ilhabela>.

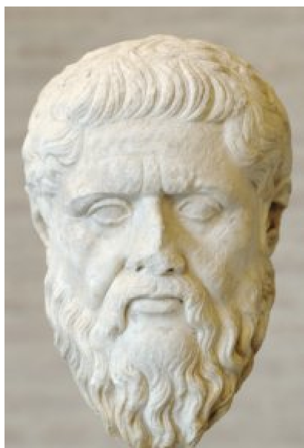
Laste kaj pli grave: nia asocio bezonas vian helpon. Se vi ankoraŭ ne remembriĝis por la kuranta jaro, konsideru la eblecon resti kun ni ankaŭ en 2016. Agrablan legadon kaj ĝis la sekva n-ro de La Lampiro!

"Simpozio" de Platono:

La Diversaj Aspektoj de Eroso

José Mauro Progiante (Bauru-SP)

La teksto de "Simpozio", verkita de Platono (428/ 427 - 348/347 a. K.) ĉirkaŭ la jaro 380 a.K., estas konsiderata unu el la plej gravaj de la filozofio kaj krome estas alte taksata el beletra vidpunkto. Ĝia ĉeftemo estas la amo. Tiu verko estas esplorado pri la amo, traktaĵo pri la rolo de Eroso en la antikvaj civilizacioj.

Platono

Estas malkonsentoj pri la plej ĝusta traduko de la titolo de tiu verko en la portugalan lingvon. La greka originala nomo *Συμπόσιον* (Tò sumpósion) ofte fariĝas "La Bankedo", kio estigas kritikojn, pro tio ke "Simpozio" ŝajnas pli konforma al la ecaro de la kunveno priskribita de Platono, kie, pli ol drinki kaj manĝi, oni interŝanĝis opiniojn por lumigi iun temon.

Kun pluraj partoprenantoj, "Simpozio" estas pli rakonto ol dialogo. En ĝi Platono elektis kiel rakontanton Apolodoro, disĉiplo de Sokrato. En la antaŭtago de la simpozio, la poeto Agatono gajnis premion pro sia unua tragedio kaj pro tio li kaj liaj amikoj kunfestis ĝis ebriiĝo. Tiun nokton unu el la ĉeestantoj, Eriksimako, kiu estis kuracisto, proponis ke, anstataŭ ebriiĝi, ĉiu el la partoprenantoj eldiru paroladon laŭde al Eroso, kaj ĉiuj konsentis pri tio. Krom ili ĉeestis Fedro, junulo, disĉiplo de la sofisto Hipiaso; Paŭzanio, riĉa atenano; Aristofano, la komediverkisto; Alcibiado, juna, bela kaj fiera politikisto, kaj Sokrato.

La unua respondenda demando por kompreni la Simpozion estas: kial Eroso okupis tiom gravan lokon en la antikva greka kulturo?

Tiam Eroso apartenis al la fundamento de la edukado. En la formado de la infanoj, la ĉefa zorgo estis ne la sciado, sed la eltrovado kaj disvolviĝado de la talentoj. Kiam la infanoj fariĝis adoleskantoj, ili devis partopreni en inica rito, en kiu, tute nudaj, ili devis ĉirkaŭiri kaj brakumi statuon de Eroso kaj ĵuri, ke dum sia tuta vivo ili ĉion farus kaj ĉion dirus je la nomo de Eroso, tio estas, ili ĉiam agus laŭ la vero el siaj koroj.

Baza punkto, fonto de pluraj miskomprenoj, estas la rilato erastes-eromenos (amanto-amato), kiu estis gravega en la greka socio. Ĉiu plenkreskulo devis, kiel amanto, trovi sian amaton, kaj ĉiu junulo devis trovi amanton. Tio ne havis nur la nuntempan komunuzan signifon de samseksemo. Temis pri interrilato de

Eroso, en kiu la pli maljuna intense amis la pli junan kaj klopodis konduki lin al saĝeco.

Eĉ se oni konsideras, ke tiu rilato havis ian seksan karakteron, kaj certe tio okazis, tio estis negrava. En la Antikveco, tiu rilato erastes-eromenos nomiĝis pederastio, vorto devenanta de pedos (junulo) kaj erastes (amanto). Kiu praktikis la pederastion estis do "amanto de junulo", kaj tio estis honora titolo, ĉar la erastes povis montri al la socio ke, kiel majstro, li havis multon por doni al la junulo kaj helpi lin iĝi nobla homo.

Estas neeble kompreni la Simpozion, se oni ne komprenas tiun interrilaton. Ĝi estis dia interhoma ligo, mit-erotika rilato, tute fremda al la jud-kristana moralismo, kiu kondamnas tion kaj rigardas la sekson kiel ion koruptigan kaj malpuran.

En la Simpozio, Platono avertas pri la risko fali en la reton de la malpura Eroso, kiu povas nin devojigi. Tiu Eroso estas konata, li estas la Eroso de tiuj, kiuj amas nur por profito, la Eroso de la prostituado. Estas rimarkinde, ke la prostituado estis forte riproĉata en la Antikveco, ĉar tiam oni konsideris, ke en la rilato amanto-amato ne devis esti profito, ke ĝi devis esti tute pura, laŭ la deziroj de la bela Eroso. Tio estis la platona amo, tre malbone komprenata en la nuntempo.

Por bone kompreni tiun verkon estas necese ankaŭ scii ke en la Antikveco oni agnoskis la ekziston de tri aspektoj de Afrodito, la patrino de Eroso: Afrodito Urana, Afrodito Pandema kaj Afrodito Apostrofia.

Afrodito Urana estis la ĉiela Afrodito, ŝia plej antikva aspekto. La gutoj de la semo de Urano, ŝia patro, falis en la grandan maron, kiu simbolas la senfinan fekundecon, kaj el ĝi naskiĝis la diino de la amo. Tiu praa Afrodito protektas la geedziĝojn kaj ĉiaspecajn stabilajn kuniĝojn, tamen ŝia leĝo diras klare: la belecon kaj la amon oni devas disdoni, ne kaŝi en si mem. Afrodito Urana malŝatas la narcisismon, ŝi estas malamikino de tiuj, kiuj ne kapablas ami iun krom sin mem. Ŝi postulas, ke la objekto de nia amo estu aliulo, iu ajn aliulo.

Alia mirinda aspekto de la diino de la amo estas Afrodito Pandema. Pan estas ĉiu, dema, de demos, estas klano (ordinare tradukita kiel popolo). Afrodito Pandema estas do la Afrodito de ĉiuj klanoj, tiu, kiu sin donas al ĉiuj kaj apartenas al neniu. Laŭ la leĝo de Afrodito Pandema, la belo kaj la amo estas donendaj.

Tiu amo sen profitemo estis celebrata de grandaj sacerdotoj, la heteron kaj la hetera. Ili estis sacerdotoj de Afrodito, viroj kaj virinoj tre saĝaj, kies idealo estis ne la geedziĝo, sed la senprofita amofero. En PIV estas la vorto hetajro, kun aludo nur al virino, tamen ankaŭ viroj rolis kiel hetajroj. Famaj inaj hetajroj estis Aspazio kaj la poetino Sapfo.

La hetajroj estis personoj, kiuj ellernis la arton de la amo kaj, kiel servantoj de la polis, la urbo, instruis sian arton al la gejunuloj. En tiu epoko, estis devigaj reguloj por inicado de la gejunuloj en la seksumadon. Atinginte la puberecon, ili devis iri en templon de Afrodito kaj tie

sin doni al hetajro, tio estas, al nekonato. Tio estis necesa elprovo de sinofero, por ke ili konsciiĝu, ke ĉiu apartenas al ĉiuj, ke la amo devas esti disdonata, ke neniu rajtas profiti de sia beleco.

Kiam ni studas la koncepton pri Eroso inter la antikvaj grekoj, estas necese distingi la popularan tradicion disde la erudician. Devenas de la populara ideo la bildo de Eroso kiel petolema knabo kun flugiloj kaj pafarko. Tamen estas sciate, ke tiu simpliga lingvaĵo utilis por instrui la junulojn.

Laŭ la serioza senco, prezentita de la eminenta poeto Heziodo en sia verko "Teogonio", la ekzisto de ĉio, de la vermoj ĝis la planedoj, ŝuldiĝas al Eroso. Oni povas diri, ke li estas ekvivalenta al la scienca principo de la gravito. Eroso estas ĉiama universala principo, kiu gvidas nian ekzistadon. Nia celo en la vivo devas esti agordi kun li, ĉar la arto de amo estas la plej grava por ĉiu estaĵo.

Tamen estas necese kompreni, ke, krom la esenca Eroso, ekzistas evitenda aspekto lia, kiu estas la malpura Eroso, filo de Afrodito Apostrofia. En la greka lingvo, strofi estas kurbo kaj apo estas devojiĝi. Do Afrodito Apostrofia estas tiu, kiu protektas la homojn kontraŭ la malpura, la fia Eroso, la Eroso de la prostituado. Ne prostituado nur en la senco de seksumado kontraŭ pago, sed en pli larĝa senco, kiel vendo de la animo, de la koro, pro persona intereso, eĉ ene de oficiala geedziĝo. Plej granda fiaĵo estas doni sian koron profiteme.

Per la buŝo de Aristofano, Platono parolas pri la ekzisto de tri seksoj: vira, ina kaj androgina. Ĉi tiu lasta, miksaĵo de la du antaŭaj, ordinare forte kondamnata, en la Antikveco estis rigardata kiel normala kaj multfoje eĉ kiel supera.

Laŭ la mito prezentita de Aristofano,

Simpozio (dua versio, 1874), de la germano Anselm Feuerbach (1829-1880) - wikimedia.org

en la origino de la homaro ĉiuj homaj estaĵoj – viraj, inaj aŭ androginaj –, estis tute rondformaj kaj havis kvar brakojn, kvar krurojn, kvar orelojn, du seks-organojn, du vizaĝojn kaj ĉiujn aliajn korpopartojn en tiu sama proporcio. Dotitaj je eksterordinaraj fizika forto, inteligenteco kaj sentokapablo, ili decidis konspiri kontraŭ la dioj. Por puni ilian aŭdacon, Zeŭso distranĉis ilin en du partojn. Konsekvence ĉiu duono eksentis bezonon de sia alia duono, kio eksplikas la aliseksan allogon, pro renkontiĝo de androginaj duonoj, kaj la samsekan allogon, pro renkontiĝoj de origine viraj aŭ origine inaj duonoj. Laŭ tiu mito, ni estis kompletaj, kaj la deziro iĝi denove kompletaj, per reunuiĝo kun nia perdita duono, estas tio, kion ni nomas amo. Kiam okazas, ke iu trovas sian duonon, de unu aŭ alia sekso, tiam ambaŭ iĝas kaptitaj de mirindaj sentoj de konfido, intimeco kaj amo, kaj ne plu volas apartiĝi.

Platono parolas en la Simpozio ankaŭ pri la apartigo de la korpa disde la spirita naskpovo. Naski korpon estas facile, tio estas simple instinkta faro, sed estas tre malfacile naski la spiriton. Tamen Platono ne senvalorigas la korpan generadon. En iu momento de la Simpozio, li prezentas Sokraton dirantan, ke la homaj estuloj amas la bonon, ke ili tial deziras havi la bonon por ĉiam kaj akuŝi la belon, per la korpo kaj per la animo. Pere de la generado ni elmontras nian deziron de senmorteco, de senmorta bono. Ni ĉiuj pasie amas la senmorteccon. Tiuj, kiuj estas korpe fekundaj, serĉas la senmortecon pere de siaj filoj. Aliaj, pli fekundaj en la animo ol en la korpo, spertas animan gravediĝon, naskante saĝon kaj virtojn ĝenerale.

Multaj aliaj interesaj demandoj pri Eroso estas traktitaj en la Simpozio. Por fini ĉi tiun tekston mi prezentos du el ili, per malmultaj vortoj, nur por veki en la legantoj pli grandan intereson pri tiu grava verko de la filozofia historio.

La unua estas la rilato de la dio kun la sano. Hipokrato diris, ke tiu, kiu ne amas, malsaniĝas. Tiu, kiu ne servas Eroson, deflankiĝas de sia destino, de sia vero, kaj konsekvence altiras la mal-sanon. En la Antikveco oni parolis pri etika sano, dirante, ke ne ekzistas sano sen etika konduto, sen proksmiĝo kal fideleco al Eroso.

Laste ni vidu la instruon de Platono pri la eraro kredi, ke la korpa beleco povas inspiri la veran amon kaj superi la belecon de la animo. Por prezenti al ni tiun temon, li bonhumore kaj ironie priskribas la subitan eniron de Alcibiado en la salonon, je la fino de la simpozio.

Alcibiado, bela kaj riĉa junulo, politik-isto, volupte amas Sokraton kaj ĉion faras por konkeri lin. Alveninte post la belaj paroladoj de la simpozianoj, tute ebria, ankaŭ li estas invitita paroli pri Eroso, sed, anstataŭ laŭdi la dion, li laŭdis Sokraton, de kiu li sentis sin allogata korpe kaj intelekte. Per vortoj plenaj de memfido kaj pasio, li bedaŭras la malcedon de Sokrato.

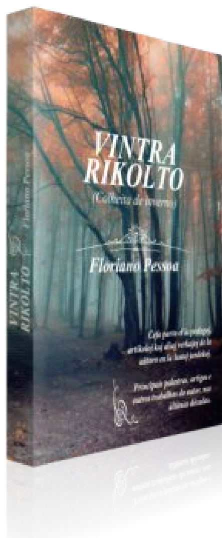
Li ne komprenas, kial la filozofo rifuzas lian belan korpon.

(Daŭrigota en la paĝo 26)

Recenzo: "Frandinda rikolto"

Paulo S. Viana (São Paulo - SP)

Niaj legantoj certe konsentas, ke modesteco kaj diskreteco estas valoraj homaj kvalitoj. Tamen, ili konsentu ankaŭ, ke troa modesteco kaj diskreteco povas kaŭzi malhelpojn.

Tia penso venas al mi en la kapon, dum legado de la verko "Vintra Rikolto", de Floriano Pessoa. Belega, riĉenhava, belkovrila, bone presita volumo, enhavanta tekstojn de prelegoj, recenzoj kaj tradukoj, kiujn la aŭtoro produktis dum sia longa vivo. Floriano Pessoa estas unu el la plej kompententaj kaj kleraj brazilaj Esperantistoj. Tamen, li estas ankaŭ ekstreme severa rilate siajn proprajn verkojn (sed sufiĉe tolerema rilate aliulajn). Se ne estus tia severeco, li estus povinta, dum sia longa sindediĉo al Esperanto, aperigi ankaŭ printempan, someran, aŭtunan kaj diversajn aliajn kolektojn... Ĉu ne domaĝe?

"Vintra Rikolto" estas ne nur leginda, sed trastudinda libro. Ĝi konsistas el 45 tekstoj, el kiuj la plej multaj temas pri Esperanto (literaturo, stilo, gramatiko, historio, oratorarto, lingvistiko, tradukekzercoj). Kelkaj tamen enhavas neesperantajn temojn: pri karnavalo en Rio, pri virtuozoj de la gitaro, pri vino. Se mi devus elekti la plej bonan, mi elektus "La tradukarto de Porto Carreiro Neto". Vera leciono pri rafineco en nia lingvo. Kvin tekstoj aperas en la portugala lingvo, kun resumo en Esperanto, kaj estas tre trafaj kiel argumentoj por la Internacia Lingvo.

Pessoa ĉiam zorgis pri la studado kaj analizado de la klasika, zamenhofa stilo. Li mem alprenis tiun stilon en alta grado. Lia prozo estas simpla, belsona, harmonia, agrabla. Ĝi fakte faciligas kaj kondukas la leganton en profundajn, saĝajn, klerigajn konsiderojn pri nia kulturo. La tuta libro povus esti uzata en supera kurso de Esperanto.

Ĉi tiu valora volumo meritas ĉiujn laŭdojn. Se ne estus la obstina klopodado de la konata Esperantisto Alfredo Aragón por la publikigo, eble ĝi ne aperus. La Esperantistoj dankas, kaj ne nur en Brazilo.

Restas la demando: ĉu ni rajtas esperi, ke alvenos ankaŭ rikoltoj el aliaj vivsezonoj de la eminenta Floriano Pessoa?

Vintra Rikolto
Aŭtoro: *Floriano Pessoa*
Memeldono, 2016 - 21 cm, 300 paĝoj

Eduki por la vivo

Priscila

Dirce Sales (Rio de Janeiro-RJ)

Antaŭ mi, Priscila: la bruna knabino kun longaj, buklaj haroj kaj mielkoloraj okuloj, kies rigardo kaptos mian koron por ĉiam...

Vortoj mankis al ŝi, tamen ŝiaj agoj kaj sintenoj parolis subtile kaj elegante.

Ŝia naskiĝo reprezentis veran revolucion en tiu malriĉa familio. La doktoro informis al la gepatroj pri hidrocefalo kaj la urĝa neceso submeti la infanon al delikata kirurgio, kies celo estis meti en la cerbon ian valvon ligitan al tubeto, kiu kondukos la likvaĵon rekte en la urinvezikon, por eviti la misformiĝon de la kranio. De tio rezultis disiĝo inter la gepatroj.

Ŝia patro ne akceptis la medicinan opinion kaj la patrino, feliĉe, agis tute kontraŭe al la edza decido.

Meningito manifestiĝis tuj post la kirugio kaj nekuracebla, profunda surdeco estis neevitebla.

Supervenis divorco kaj luktoj de la patrino, tute sola, kontraŭ la malfacilaĵoj kaj necertecoj de la vivo kaj la senĉesa timo perdi la filinon amatan por la morto.

Sed Priscila, serene kaj trankvile, venkis la barojn, la luktojn, la malŝaton, la doloron. Kaj post kelkaj jaroj, jen ŝi sidas en la speciala klaso. Malrapide kaj silente ŝi lernis kaj surprizis nin ĉiujn.

Ŝi estis mia ĉefa helpantino: organizis mian tablon, eltrovis miajn perditajn okulvitrojn, helpis la kolegojn...

Iam ŝi alproksimiĝis al mia tablo, ĉirkaŭprenis mian kolon kaj apogis la kapon sur mian ŝultron. Estis ŝia speciala maniero ion peti de mi.

— Kion vi volas, princineto?

Ŝi malfermis la mansaketon, el tie prenis lanan fadenbulon, kudrilon taŭgan por kroĉetado kaj donis ilin al mi.

— Ĉu mi povas tion kunporti al mia domo? — mi demandis, petoleme.

Ŝi nee skuis la kapon kaj ridetante alprenis benketon kaj sidiĝis apud mi por ke mi instruu al ŝi la jarmilan arton.

Nova defio: ŝi estis maldesktramanulo... Sed feliĉe mi posedas la tiel nomatan lertecon per ambaŭ manoj, kaj ne estis malfacile lerni uzi la maldesktran manon je ŝia helpo.

Kaj ĉiutage ŝi kunportis la materialon, la rideton kaj la volon ĉiam venki la tuton. Dio ĉiam gardas por niaj koroj trezorojn neniam supozeblajn aŭ eĉ imageblajn de ni mem...

Bitlegaĵo kaj librolegiloj

Kelkaj informoj, trukoj kaj sufloroj

Leandro Abrahão (Uberlândia-MG)

"Jen la lasta libro, kiun vi aĉetos"

Tiu aserto estas legebla sur la kovrilo de iu numero de la brazila revuo Época[1]. Krome la tutmonde legata brazila verkisto Paulo Coelho estas videbla sur la sama kovrilo kun la librolegilo[2] Kindle[3] en la mano. Jam de kelkaj jaroj la ebleco legi ne surpaperaĵon, sed t.n. bitlibrojn[4], estas reala. Pli kaj pli ofte eldonejoj publikigas kaj paperan kaj bitan formojn de unu sama libro. Krom Kindle multaj aliaj legiloj estas aĉeteblaj – ĉiu kun apartaj ecoj. Kio kaj kiaj ili estas? Kie trovi bitlibrojn en Esperanto? Ĉi tiujn kaj aliajn demandojn mi provos respondi en ĉi tiu artikolo. Tamen ne esperu pri specialistaj vortoj, sed sole nur pri tute privataj opinioj de ordinara leganto de bitlibroj.

Kvankam en la retejo Komputeko[5] oni trovas kiel tradukon de la angla *e-reader* la vortojn "bitlibrolegilo" kaj "poŝlegilo", tamen en la praktiko diversaj nomoj estas uzataj[6]. Bitlibrolegilo estas plata, mana ekranaparato, kiu kapablas enhavi bitajn tekstojn. Tiu ĉi difino povas esti ne tute preciza kaj eĉ erara. Sed mi esperas, ke ĝi estas sufiĉe klara. Eble vi demandos vin, kial vi aĉetu tian legilon se vi havas iun tabulkomputilon. Tabulkomputiloj estas i.a. ankaŭ librolegiloj, sed inter ili estas kelkaj gravaj diferencoj. Iuj specoj de legiloj disponas pri ekranlumo. En librolegiloj la lumo disiĝas kvazaŭ laŭlonge de la ekrano, dum en la tabulkomputiloj ĝi disiĝas kvazaŭ el la ekrano. Tio signifas, ke longedaŭra legado per librolegiloj estas pli oportuna, pli plaĉa... la okuloj ne estas rekte trafataj de la ekranlumo, kiel okazas dum la legado per tabulkomputiloj.

Alia diferenco, eble la plej loga, estas la daŭro de funkciado. Dum la plimulto el la tabulkomputiloj funkcias memstare ĉirkaŭ dek du aŭ dek kvin horojn, depende de tio, por kio oni uzas ilin, librolegiloj povas funkcii neŝargate ĝis sesdek tagoj. Jes, *tagoj*, ne *horoj*! Ne la potenco de ilia baterio klarigas tian

povecon, sed alia *detalo*. Mi apenaŭ scias klarigi, kial tabulkomputiloj funkcias tiel mallonge kompare kun librolegiloj. Por skizi tian teknikan klarigon mi devus kompari ilian manieron de funkciado. Mi povas nun sole nur klarigeti supraĵe, kiel legiloj funkcias, ke oni iel komprenu tian mirige longan funkciadon.

Legiloj funkcias kun t.n. *elektronika inko*. La teksto, kiu aperas surekrane konsistas el ekstreme etaj inkopunktetoj, kiuj restas konstante senmovaj, ĝis oni ŝanĝas paĝon. Ĝuste *ŝanĝo* de paĝo (interalie) postulas foruzon de akumulita ŝargaĵo, kio – tre maldetale – klarigas la longedaŭran funkciadon de tiaj aparatoj. Prezentu al vi la bonon havi ian legilon dum ĝis du monatoj ĉe vi tute ne ŝargante ĝin! Tiom pli bone, ke ili povas enhavi – depende de la denseco de la dokumentoj – almenaŭ 1500 librojn. Jen afero aparte konsiderinda. Vi havos ĉe vi, en poŝo de via pantalono, tutan bibliotekon.

Kaj kio pri la legeblo de diversaj formoj de dokumentoj? Ĉu librolegiloj taŭgas ekz. por PDF-tekstoj? Mi devas diri, ke... ne tre. Sed ne veu, vane... Tekstoj en formoj taŭgaj por librolegiloj ebligas ekz. ĝustan grandigon de literoj – tio signifas, ke grandigita teksto restas legebla kadre de la ekrano, t.e. laŭ ties limo, laŭ la marĝenoj, tute oportune, dum gradigo de PDF-teksto rezultigas ne grandiĝon de la teksto mem, sed de la tuta paĝo, kvazaŭ oni rigardus ĝin tra lupeo. Grandigita paĝo do ne konformas kun la ekrano, kaj parto de la teksto formalaperas. PDF-tekstoj estas taŭgaj ne por legado, sed por preso. Nur *kutimo* povas klarigi, kial, anstataŭ doni al tekstoj aliajn formojn, oni eldonas ilin kiel PDFon.

Kompreneble vi malhuraos pro tio, ke iuj libroj, kiujn vi deziras legi ne estas eldonataj bitforme, aŭ ke vi havas multajn PDF-librojn, kaj nun vi domaĝe eksciis, ke por legiloj ili ne estas aparte taŭgaj. Nu, jes! Eble ne ĉiujn librojn, kiujn vi deziras legi, vi trovos por via legilo... Ne bedaŭru, ankoraŭ... sciu, ke miloj kaj miloj estas troveblaj per Guglo. La fakto, ke vi eventuale trovos iun verkon en PDF ne starigos al vi embarason. Ekzistas specialaj komputilaj programoj por ŝanĝi ilian formon en formon taŭgan por legiloj. Ne ĉiam tiu *ŝanĝo* donas perfektan rezulton, sed... pli bone io, ol nenio.

Eble vi opinios ĝena la neceson ĉiam ŝanĝadi la formon de PDF-tekstoj... mi konsentas kun vi. Ĝuste pro tio mi aĉetis ne alian[7] legilon ol Kindlon. Laŭ mia scio, nur *Amazon* ofertas senpagan ŝanĝoservon per retpoŝto. Iu ajn povas krei konton ĉe *Amazon*. Pro via konto vi ekhavas de tiu firmo propran retpoŝt-adreson (@kindle.com). Por ŝanĝi la formon de iu dokumento sufiĉas sendi per iu ajn alia servilo leteron al via retpoŝtadreso de *Amazon*. Kunmetu kun la letero la dokumenton, kies formon vi deziras ŝanĝi, kaj skribu kiel temon de la mesaĝo la vorton *convert*. Tuj kiam via aparato aliros la reton[8], la sendita dokumento ŝanĝite trafos en vian Kindlon. Tre utila servo. Tamen ankaŭ per kablo eblas aldoni dokumentojn al via aparato.

Eble vi miros se mi asertos, ke vi povas meti en vian legilon iun ajn tekston,

kiun vi trovos en la reto. Ne miru. Tio ne estas sorĉo, sed tute hazarde eltrovita truko. Ekzistas en la reto libere elŝutebla programo por mastrumi bitlegaĵojn: temas pri *Calibre*[9]. Ĝi estas plurfunkcia ilo por ekz. ŝanĝi la formon de bitaj tekstoj. En mia antaŭa artikolo[10] mi rekomendas i.a. la retejon de Bertilo Wennergren, nome *Lingvan Kritikon*. Tie estas multe da Esperantologiaj eseoj, kaj la plimulto el ili estas tre longaj. Certe vi, kiel mi, havante iun legilon, bedaŭrus ne povi legi ilin per via aparato... cetere Bertilo ne eldonas la eseojn kiel bitlegaĵon, sed nur publikigas ilin en la retejon.

Jen kiel vi elturniĝos el tio.

Sufiĉas alklaki iun retpaĝon, ie ajn sur la ekranon, per la maldekstra butono de la muso. Tiam vi vidos, ke eblas *konservi* la koncernan retpaĝon kiel apartan dokumenton, kies antaŭfiksita formo estas "kompleta retpaĝo" (.htm). Tiun dokumenton vi aldonu al *Calibre*, per kiu vi ŝanĝos la formon de la dokumento en formon taŭgan[11] por via legilo. La programo *Calibre*, ĝis vi eklertos je ĝi, povos igi vin barakti pro la multaj ebloj, kiujn ĝi donas. Sed per Guglo certe vi trovos en via lingvo help-informojn[12] pri tio, kiel taŭge kaj laŭcele ŝanĝi la formon de dokumentoj.

Iuj eldonejoj vendas Esperantlingvajn bitlibrojn, aliaj disponigas kelkajn senpage. FEL[13] (Flandra Esperanto-Ligo) jam de kelkaj jaroj vendas plurajn verkojn kaj en bita kaj papera formoj. Eldonejo Sezonoj[14] disponigas multe da bitlibroj tute senpage. Sufiĉas aliri ĝian retejon kaj elŝuti la verkojn. Eldonejo Mondial[15] vendas plurajn bitlibrojn – serĉu ekzemple per Guglo-libroj[16] kaj aĉetu per via kreditkarto. Ankaŭ Vikipedio estas tre riĉa fonto de legaĵoj. Maldekstre de la paĝo vi trovos eblon bitlibrigi artikolojn (vidu "Krei libron" aŭ "Elŝuti kiel PDF"). En Vikipedio legeblas ekzemple la fama Enciklopedio de Esperanto[17], eldonita en 1933. Laste,

(Daŭrigota en la paĝo 26)

DINĈJO KAJ LA SORĈISTINO

El la pasinteco, tutkore.
La libroj

James Piton (Paulínia-SP)

Kelkaj datoj tuŝas nin pli ol aliaj... la 23-a de Aprilo, ekzemple, estas la Tago de la Skolto (pro Sankta Georgo, patrono de Skoltismo). Sed ĝi havas pli vastan admirantaron kiel la Internacia Tago de la Libro, inventaĵo, kiu montris sin gravega al la homa disvolviĝo.

Kian grandan progreson ni havis sur tiu kampo, ĉu ne? Ekde la kolektanta prahomo, kiu vivis en kavernoj kaj tie lasis siajn impresojn pri la naturo en kiu li perlaboris la vivon, ĝis nia nuntempo, kiam oni povas porti ne nur unu libron sed tutan bibliotekon en la poŝo, per memorkarteto au poŝtelefono!

Ĉu vi scias kial la 23-a de Aprilo estis elektita? Ĉar en tiu dato, en la sama jaro 1616 (antaŭ 400 jaroj do!), forpasis du el la plej grandaj verkistoj de la mondo, la hispano Miguel de Cervantes kaj la anglo William Shakespeare. Granda koincido, kvankam temas nur pri "kalendara" koincido. En Anglio oni tiam plu uzis la Julian Kalendaron, do efektive dek tagojn William postvivis Mikaelon... La beletraĵoj de tiuj du majstroj, tradukitaj en plurdekojn da lingvoj, estas bone reprezentataj ankaŭ en Esperanto.

Jen do kelkaj fruaj poŝtkartoj, kiuj montras, ke nia komunumo dekomence valorigis la libron kiel gravegan instrumenton por Esperanto-parolanto. Nu, nia "ekzisto" komenciĝis per la Unua... Libro de "D-ro Esperanto"! Dum la naciaj lingvoj formiĝis plejofte laŭ hazardo kaj kaprice evoluis ĝis la fiksiĝo en skribaĵoj kaj libroj, Esperanto ekestis en tiu medio kaj nur poste fariĝis vere parolata.

La leganto rimarku reklaman poŝtkarton el la 1910-aj jaroj, de "Centra Komercejo por Esperantujo" (Leipzig, Germanio), kun "ventumilo" konsistanta el verkoj de la aŭtoro de Esperanto.

Kuriozaĵo estas alia reklamilo de libro,

“Esperanta Stenografio”, de entrepreno Möller & Borel (Berlino), granda Esperanto-eldonisto. Sur tiu poŝtkarto de la komenco de 1906 oni vidas ne nur specimenon de stenografia metodo adaptita al Esperanto (mallongiga do rapida skribtekniko), sed ankaŭ la portreton de la aŭtoro, svisa pastoro Friedrich Schneeberger (1875-1926), tiama prezidanto de SES (Svisa Esperanto-Societo). Li estis eksvolapukisto kaj eklernis Esperanton en 1903 sed post nemultaj jaroj, en 1908, li adoptis

Ido-n, la neniam vere prosperinta "reformita Esperanto". Pastoro Schneeberger tamen lasis sian kontribuon al Esperanto, do niajn reverencajn pensojn al li…

Alian sistemon de stenografio por nia lingvo vi vidas en poŝtkarta reklamo el la 1920-aj jaroj.

Sur hispana poŝtkarto el 1912 oni vidas bildon de malnova presilo kaj plurajn literaturajn aludojn, kun speciala atento al Don-Kiĥoto de la Manĉo, lia ŝildisto Sanĉo Panzo kaj ventmuelilo. Ĉiuj sub radianta stelo kaj la titolo: "Unuiĝo de Esperanto kaj Presarto estas la plej granda monumento de l'Homaro" – "Homaro" cetere estis madrida monata revuo, kiu tiun karton eldonis.

Kiel fermo, jen kuriozega poŝt-karto el 1918 kiu provis havi rolon kutiman nur por libroj – vortareto Esperanto-hungara! La teknologio skali la literojn (aŭ "zomi" ilin, kion oni nun faras per du fingroj sur ekranoj) tamen estas disponebla ne al poŝtkartoj sed al poŝtelefonoj, do mi ne scias ĉu iam vere utilis tiu vortareto…

Inter espereble bona libro kaj alia mi vin atendas por venonta "El la pasinteco, tutkore"!

Alia sistemo de stenografio adaptita al Esperanto laŭ poŝtkarta reklamo el la 1920-aj jaroj.

La svisa pastoro Friedrich Schneeberger kun specimeno de sia stenografia metodo adaptita al Esperanto.

Poŝtkarto (1918) kun esperanta-hungara vortareto

Hispana poŝtkarto (1912) kun bildo de malnova presilo

La magia NASK 2016

Maria Nazaré Laroca (Juiz de Fora-MG)

Antaŭ tri jaroj mi partoprenis en NASK (la Nord-Amerika Somera Kursaro de Esperanto), kaj jen mi denove en tiu grava evento, okazinta de la 28-a de Junio ĝis la 7-a de Julio, ĉe William Peace University, en Raleigh, Norda Karolino, Usono. Kino-Teatro-Festivalo okazis denove kune kun NASK, kaj tiamaniere ni povis partopreni kaj ĝui la KTF-eventojn.

En la retejo <nask.esperanto-usa.org/pri> oni legas: "NASK estas somera stud-programo, kiu emfazas aktivan uzadon de Esperanto en interkulturaj komunikado, kompreno, kaj kunlaboro. Helpe de William Auld, la kursaron fondis Catherine kaj William Schulze en 1970 ĉe Sanfranciska Ŝtata Universitato (SFŜU), por pretigi instruistojn kaj plibonigi la lingvonivelon de usonaj Esperantistoj."

Tamen ne nur usonanoj rajtas ĝui la kursaron. NASK estas mirinda okazo por praktiki nian lingvon kaj travivi la fratecan kaj interkulturan etoson de nia internacia esperanta komunumo. Tiu prestiĝa kursaro estas jam longedaŭra, kaj daŭre okazigata de la fonduso ESF, Esperantic Studies Foundation. Ĉi-jare partoprenis 53 lernantoj, sub la gvido de 06 stabanoj. Ili venis precipe el Usono, sed ankaŭ el Kubo, Kanado kaj Brazilo. Tamen ne multe gravas la deveno pro tio, ke ni ĉiuj fariĝis anoj de familio ligita de frateca amo! Mi ĝoje renkontis malnovajn amikojn, amikiĝis kun multaj novaj, kaj mi sentis min hejme.

La Universitato William Peace estas paradiza ĝardeno: belega, arboplena, tute taŭga por nia kursaro. Ni loĝis en komfortaj kaj modernaj ĉambroj, kaj ricevis bongustajn manĝaĵojn matene, tagmeze kaj vespere.

En la Supera Nivelo instruis Bertilo Wennergren (el Svedujo/Germanujo); la Postbazan Nivelon instruis Lee (Liĉjo) Miller kaj Jennifer (Ĵenja) Bondelid (el Usono); Tim Morley (el Britujo) instruis en la Meza Nivelo. Ankaŭ menciindaj estas Ellen Eddy, la afabla Administranto de NASK, kaj Hoss Firooznia, la simpatia "Help-Instruisto", kiu respondecis pri la eksterlecionaj partoj de la programo. La bonhumora Hoss estis

ankaŭ redaktoro de la mojosa tagĵurnalo La NASKa Fasko, kiu vigle instigadis la kunlaboradon de NASKanoj. La ĵurnalo legeblas ĉe nask.esperanto-usa.org/jxurnalo.

Bonŝance mi frekventis la Superan Nivelon, gvidatan de la elstara lingvisto, akademiano kaj muzikisto Bertilo Wennergren, aŭtoro de PMEG. Mi estas ravita de lia kurso kaj pro tio ke la amindaj kaj sindediĉaj usonaj lernantoj serioze studas kaj praktikas nian lingvon.

Bertilo brile gvidis la Superan Nivelon. Ĝentila, sprita, bonhumora, li regalis nin per sia profunda lingva kono, per faskoj da lumagrablaj ĉiutagaj lecionoj. El lia magia ĉapelo eliradis respondoj por niaj demandoj kaj duboj, kiujjn li klarigis kvazaŭ ludante ĉarman muzikon. Lecionoj okazis ĉiutage de la 8:30-a atm ĝis la 12:15-a ptm.

Dum la posttagmezoj kaj vesperoj okazis diversaj eventoj, kiel filmoj, prelegoj, muzikprezentoj, teatraj provludoj, ekskursoj. Do niaj posttagmezaj kaj vesperaj tempoj estis riĉenhavaj: mi partoprenis en KTF (Kino-Teatro-Festivalo) kaj spertis la veran teatran etoson per amuzaj kaj agrablaj malstreĉigaj provludoj. Derek Roff verkis kaj Jennifer (Ĵenja) Bondelid bele enscenigis la amuzan kvizan radiodramon, nome "Kviztorio"; la teatraĵo tre plaĉis al la publiko, kiu varme aplaŭdegis ĝin.

Ni partoprenis interesajn kulturajn atelierojn kaj prelegojn faritajn kaj de instruistoj kaj de lernantoj; oni povis ankaŭ ĉeesti religiajn eventojn, kiel kristanan kaj judan diservojn. Muziko abundis en NASK: multaj grupoj da lernantoj gaje ludis kaj kantis preskaŭ ĉiuvespere. Ni ankaŭ havis la plezuron spekti la belegan muzikprezentadon de Bertilo Wennergren kaj Ĵenja Bondelid. La lastan NASK-an vesperon okazis la kortuŝa diplomiĝa cerimonio.

La lernantoj rajtis proponi programerojn kaj do mi elektis poezion. Unue mi prezentis miajn ĉejutubajn tri videopoemojn, sekve mi informis pri mia dulingva blogo, kaj prezentis mian poemaron Penseroj, el kiu dek geamikoj (inter instruistoj kaj lernantoj al kiuj mi donacis la libron) volonte laŭtlegis po du poemoj elektitaj de ili. Por fini mi prezentis mian karnavalecan muzikon Dankon, Zamenhof!, kaj ĉiuj kunkantis, spektante ties videon por legi la esperantajn versojn subtitole. Elkore mi dankas al NASKanoj tian tre emocian kaj gajan oportunon!

Jen kelkaj eksterkursaj programeroj: KTF (Kino-Teatro-Festivalo): Tralegado de rolantoj, provprezentoj; Provludado de radioprogramoj; Kiel starigi kanalon en Youtube; Metiejo pri projektoplanado.

Filmvespero: Trans la Florida Markolo (lanĉota la 26-an de Julio). / Lingvoreformoj, kiujn Zamenhof proponis en 1894. / La radikaro de Esperanto.

Misia helpo en Panamo. / Pri kelkaj strangaĵoj de la angla lingvo. / Juda diservo. / Kristana diservo. / Poemoj kaj kantoj (Nazaré Laroca). / Ĉantado de Torao - judoj en Japanujo dum la 2-a Mondmilito. / Esperanto kiel familia hejmlingvo. / Popolmuziko — blugraso per kordinstrumentoj. / La Ruĝa Kruco kaj Esperanto. / Promeno al muzeoj. /

Dua ekskurso al Raleigh por vidi artfajraĵojn (la 4-an de Julio). / Forumo pri lokaj grupoj. / La mistero de la Gerda-kontraŭdiro. / KTF: Prezento de Radio-programo. / Internacia muziko. / Muzika spektaklo de Ĵenja kaj Bertilo. / Diplomiĝa ceremonio.

Mi finas tiun raporteton per du opinioj pri NASK 2016.

Laŭ Hanson Becklin, mia kurskolego: "La kurso helpis al miaj oftaj truoj pri la gramatiko de Esperanto. Tiu plenigo fare de la ege sperta Bertilo ebligas pli rapidajn kaj facilajn pensojn en Esperanto."

Laŭ Prof-ro Lee (Liĉjo) Miller: "Persone, mi trovis la sperton tre pozitiva kaj energiplena. Ĉiuj parto-prenantoj partoprenis maksimume. Estas bele esti en loko kie dum 8 tagoj oni povas uzi Esperanton ĉiutage kaj tuttage, kiel la normala lingvo de interparolado. Ni vidis multajn konatajn vizaĝojn, kaj multajn novajn. Aparte impresis min la ĉeesto de multaj junuloj. Sed samtempe ni havis inter ni niajn maljunulojn. NASK estas iom eksterordinara, ĉar oni malofte vidas eventon en kiu kune studas homoj aĝaj de 14 ĝis trans 80. Sed jen Esperantujo.

Mi esperas ke en 2017 venos pli da homoj el aliaj landoj. Por homoj el latin-ameriko, stipendioj haveblas. Venis ĉi-jare unu el Kubo, sed mi esperas ke venos pli dum la venontaj jaroj.

Foje homoj volas scii "Kiom da homoj en la mondo parolas Esperanton?" Finfine ne eblas respondi la demandon, kaj finfine ne tiom gravas. Se Esperanto donas al vi kaj mi la eblecon amikiĝi, tio sufiĉas. Sed efektive ĝi donas multe multe pli."

Foto: Makis Diras

Kino kaj aliaj artoj

Recenzo - filmo: La ludo de l' imitado

Anna Lobo (São Paulo-SP)

Nomo: The Imitation Game
Filmodaŭro: 114min
Reĝisoro: Morten Tyldum
Scenaro: Graham Moore
Tipo: Dramo
Nacio: Usono

Bazita sur la verko "Alan Turing: The Enigma", de Andrew Hodges.

La 23-a de junio de 1912. Ŝajnas hazarda dato, sed ne kredu je tio. En tiu dato naskiĝis Alan Turing, bebo kiu estonte iĝos matematikisto. Ĉijare 2016 oni festos la 105-an jariĝon de lia naskiĝo, kaj omaĝe al li, mi recenzas tiun ĉi filmon kiu rakontas iom pri lia vivo. Ĝi estas usona/brita filmo, kaj ĝi certe plaĉos al tiuj kiuj ŝatas komputiladon kaj historion, ĉefe se temas pri la Dua MondMilito.

Ĝi komenciĝas kun du policanoj kiuj emas paroli kun Alan, pro tio ke li estis priŝtelita. Dum la esplorado ili malkovras ke en la Militaj registroj troviĝas nenio pri lia agado dum la milito, krom ke estis sekretaj aferoj. Pro tia mistera etoso, la ĉefa detektivo enfokusigas la personon de Turing, sukcesante venigi lin al policejo por ke li prezentu klarigojn. Dum tiu babilado, oni malkovras ke li intencis invadi la germanan kodigan maŝinon, per kreado de alia maŝino, kiu povus invadi ankaŭ ĉiun ajn kodigan maŝinon.

Tiu estis freneza celo tiutempe, kaj se plenumita, povus ŝanĝi la vojon laŭ kiu la historio estis skribata. Mi certas ke se li ne estus tie tiam, en tiu momento, kaj sen tiu tasko por plenumi... la mondo estus vere alia nuntempe.

Mi instigas vin akompani pere de la filmo iom pri la vivo de Alan Turing, kiel li ekinteresiĝis pri matematiko kaj kodumado, kiel li alvenis por labori en tiu sekreta afero dum la milito, la obstakloj por atingi tiun preskaŭ neeblan celon en tiu epoko — rompi la apenaŭ nerompeblan germanan maŝinon "Enigma". Tiuj malkovroj pri lia agado dum la milito estis sufiĉe novaj, kaj certe mirigis multajn historiistojn. Bonan spektadon!

Betty Edwards kaj ŝia instrumetodo

Desegnado per la dekstra flanko de la cerbo

Antônia Sobral (Silvianópolis - MG)

Oni taksas, ke multaj homoj, kiam demandataj pri sia kapablo arte desegni, konsideras sin tute mallertaj.

Celante forigi la miton, ke bone desegni postulas denaskan talenton, aŭ eĉ “magian kapablon”, Betty Edwards, en sia libro “Desegnado per la Dekstra Flanko de la Cerbo”, montras, ke lerni desegni, fakte, ligiĝas al “ĝuste vidi”.

Betty Edwards

Doktorino Betty Edwards, usonanino, diplomita pri Belarto, fine de la 60-aj jaroj, disvolvis metodon, en kiu, per la praktikado kaj la maniero "rigardi" ion, ajna persono kapablas fari realisman desegnaĵon.

Ankoraŭ tre juna, kiam ŝi eklaboris en Venice High School, Los-Anĝeleso, Usono, ŝi prenis sur sin la taskon stimuli en la lernantoj la kapablon desegni. Kontraste al la plimulto de la instruistoj pri arto, ŝi, siavice, esperis povi instrui ĉiujn. Tamen ties malfacileco impresis ŝin, malgraŭ ŝia penado por instrui kaj ilia por lerni.

"Frustriĝinta, mi komencis atenti pri mi mem. Kion mi faris dum desegnado? Iuj aferoj tuj aperis — mi ne povis paroli kaj desegni samtempe, ekzemple, kaj mi perdis la konscion pri tempo dum la desegnado. Mi plu maltrankviliĝis. Unu tagon, impete, mi petis, ke miaj lernantoj kopiu desegnaĵon de Picasso renversita. La eta provo (...) montris, ke io tute alia okazas dum la ago de desegnado. Je mia surprizo, kaj je la surprizo de la lernantoj, la desegnaĵoj rezultis tiel bone faritaj, ke mi demandis la klason: 'Kiel vi sukcesas desegni renversitan bildon, se vi ne sukcesas desegni la bildon en ĝusta pozicio?' Ili respondis: Kiam la bildo estas renversita, ni ne scias, kion ni desegnas'. Tiu estis la plej granda mistero el ĉiuj, kaj lasis min tute perpleksa."

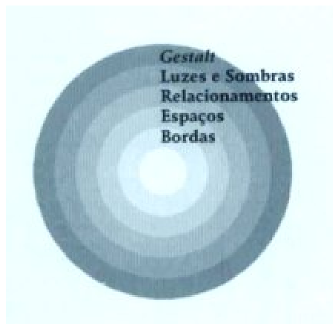
La sekvan jaron, en 1968, Roger W. Sperry publikigis psikobiologian artikolon pri la funkcioj de la homaj cerbaj hemisferoj. Lia malkovro, ke la homa cerbo uzas du fundamente malsamajn pensmanierojn prilumis la demandojn de Betty rilate siajn lernantojn. Ŝi legis ĉion, kion ŝi povis trovi pri la verko de Sperry kaj provis klarigi al siaj lernantoj kiel tio eble rilatas al la ago desegni. Ŝi baldaŭ rimarkis grandan progreson en ilia kapablo.

Ŝi rekomencis studi kaj, fariĝinte doktorino en 1976, ŝi konstatis la bezonon de lernolibro pri desegnado, kiu enhavu la esploron de Sperry. Tiam ŝi verkis "Desegnado per la Dekstra Flanko de la Cerbo”, certe unu el la unuaj

praktikaj edukaj aplikoj pri la pionira percepto, kiun Roger Sperry havis pri la duobla naturo de la homa rezonado: la parola rezonado, analiza, racia, rilata al numeroj, literoj kaj vortoj, lokita ĉefe en la maldekstra hemisfero de la cerbo; kaj la vida rezonado, percepta, nevorta, intuicia, rilata al bildoj, lokita ĉefe en la dekstra hemisferio de la cerbo.

La celo de ŝia libro estas klarigi, per bazaj terminoj, la rilaton inter la ago desegni realisme kun la cerbaj procezoj de vidado kaj perceptado, kaj faciligi per metodoj la kontakton kaj kontrolon de tiuj procezoj. La ago desegni - tiel, kiel rajdi biciklon — konsistas el partaj kaj bazaj kapabloj, kies progreso estiĝas per la praktikado, rafinado kaj tekniko, kaj ankaŭ kiam la celo de tiuj kapabloj estas lernita.

Do, por desegni ajnan objekton necesas kvin bazaj komponantoj, kiuj ne estas teknikoj pri desegnado mem, sed kapabloj percepti la randojn, la spacojn, la rilatojn (medion), la lumojn kaj ombrojn kaj la tuton, aŭ *Gestalt* — ĉi-lasta ne estas lernita nek instruita; ĝi aperas kiel akiro-rezulto de la aliaj kvar, akiritaj kaj internigitaj unu post alia kaj, ĉefe, neniu el ili povos esti preterlasita.

Desegni ne estas malfacile. Malfacile estas "vidi". Unue necesas "voli vidi", malfermi la konscian kontakton kun la vida kaj percepta rezonado, kaj poste provi vidi la objektojn malsammaniere.

Baza strategio por kontakti la desktran hemisferon de la cerbo estas prezenti al la cerbo taskon, kiun la maldesktra hemisfero rifuzus.

Fakte, lerni desegni per la dekstra flanko de la cerbo estas nur rimedo kaj ne la celo, ĉar "Arto per majusklo" havas, krom ĉio tio, sian esencon en la kreivo kaj esprimo.

Desegnaĵoj faritaj de lernantoj antaŭ kaj post kvin-taga kurso, en Seatlo, Usono, de la 4-a ĝis la 8-a de Aŭgusto 1997.

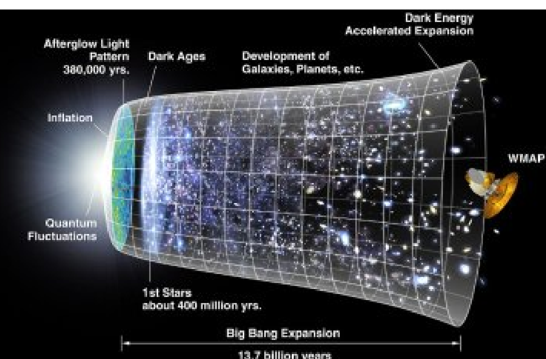

Eŭreka

Luis Guilherme Souto Jardim (Charqueada-SP)
Mag. Interlingvistiko kaj Esperantologio UAM

LA PRUVO PRI BIGBANGO
Elfunda kosma radiado malkovrita hazarde

En la jardekoj post la malkovro farita de Hubble, kiu atestas ke la galaksioj foriradas rapidege de ni, du rivalaj teorioj ekaperis por klarigi la fakton. La unua estis la teorio de la "Ekspansianta Universo", populare konata kiel "Bigbango", kiu difinas la hipotezon ke la universo estis neimageble malgranda, densa kaj varma, kaj ke ekde tiam, ĝi ekspansiadas kaj malvarmiĝadas. Multaj personoj opiniis tiun ideon nesufiĉa, pro estetikaj kaj filozofiaj kialoj, aŭ ankoraŭ, pro neniu eksplicita motivo. Tuj aperas la demandoj: Kio ekzistis antaŭ ol Bigbango? Kio kaŭzis ĝin? Kiam tiu ekspansio finiĝos? Kaj pluraj aliaj demandoj. Tiel, en la jardeko post 1950, kelkaj astronomoj, specife Fred Hoyle, formulis la rivalan teorion nomatan "Stato Nemoviĝanta". Laŭ tiu ideo, la universo estas senfine granda, senkomence antikva kaj ĉiam estis tia, kia ĝi estas hodiaŭ. La galaksioj estas forirantaj ĉar ili puŝas sin reciproke. La universo ne diluiĝas ĉar novaj materioj kreiĝas regule malrapide en la tuta spaco, en tre malalta grado por esti detektata. La materio konstante kondensiĝas kaj grupiĝas formante novajn galaksiojn. Multaj opinias tiun koncepton pli kontentiga. La du teorioj kondukas al malsamaj prognozoj. La teorio pri la ekspansianta universo diras ke ĝi ŝanĝiĝas ĉiutempe, dum la teorio pri la Stato Nemoviĝanta diras ke ĝi ne ŝanĝiĝas. La maniero testi la teoriojn estis rigardi la pasintecon, kio eblas per la observado de pli foraj objektoj. La lumo, kiun oni ricevas el la objektoj en la profundaĵoj de la spaco, komencis sian vojaĝon niadirekten antaŭ miliardoj da jaroj. Laŭ la teorio de Ekspansianta Universo, se ni sukcesus vidi sufiĉe for, eventuale ni observus epokon antaŭan al la grupiĝo de la materio en galaksiojn, kiam la tuta universo estis varmega supo de atomoj. Tio povus esti vidata kiel ia muro el

map.gsfc.nasa.gov/media/060915/index.html

radiado, formante hodiaŭ, post la malvarmiĝado, malaltan reziduon de mikroondoj. Trans tiu muro ĉio fariĝas pala.

Tiu reziduo de mikroondoj estis trovita efektive en 1964, hazarde. Arno Penzias kaj Rober Wilson, du inĝenieroj pri telekomunikado de Bell Telephone Corporation, realigadis eksperimentojn kun transsendoj de mikroondoj por longdistancaj telefonkomunikoj. Ili uzadis grandan antenon por ricevi signalojn de mikroondoj reflektataj de balonoj en grandegaj altecoj, por prepari la uzon de komunikaj satelitoj. Sed ili estis ankaŭ entuziasmaj astronomoj, kaj Bell rajtigis ilin uzi egale la antenon en radioastronomio. Baldaŭ ili rimarkis ke ili ricevas malfortan "bruon" kiu ŝajnas veni samforme el ĉiuj partoj de la ĉielo. Supozante ke io estus erara en la ekipaĵo, ili faris detalan inspektadon, inkluzive eliminante la eblecon ke la radiado estus kaŭzita de varmigitaj kolombaj fekaĵoj, en la interno de la anteno! Finfine, ili konkludis ke la bruo estas reala kaj devas veni el la spaco profunda. Astronomoj tuj perceptis ke temas pri tio, kion ili serĉadis: la restanta radiado de la epoko en kiu la unuaj atomoj formiĝis el pura energio. Estis la pruvo pri Bigbango.

A. Penzias / R. Wilson, Astrophysical Journal, 142, 419-425 (1965)

BUNTA MUZIKO

Alfredo Aragón (Rio de Janeiro-RJ)

La plej varia kaj abunda periodo de la muziko estas tiu konata kiel Romantika. La startpunkto estis Beethoven (1770-1827), kiu pioniris en pluraj aspektoj: laŭ formo, enkondukante movojn kaj korusojn, orkestradon pli riĉan je tembroj. Sekvis lin laŭ kronologio: Paganini (1782-1840), mirinda violonisto; Schubert (1797-1828), pri lidoj la plej bona; Berlioz (1803-1845), postulis kuniĝon de du orkestroj; Mendelssohn (1809-1847), unua pri incidenta muziko, en ĝi la fama Edziĝa Marŝo; Schuman (1810-1886), bonega pianisto, li freneziĝis, eble pro tio ke li edzinigis pianistinon; Chopin (1810-1849), fama improvizanto en piano, sed ne tre bona konanto pri muziko; Liszt (1811-1886), bonega pianisto kaj komponisto; Frank (1822-1890) aŭtoro de la plej fama sonato por violono kaj piano; Brahms (1839-1897), mirinda simfonikomponisto; Tchaikovsky (1840-1893), enkondukis militkanonon, fama baletkomponisto; Korsakov (1844-1908), kvankam ruso, li komponis la plej faman hispanan muzikon, kaj li malfermis la pordon al la impresionisma periodo. Ĝis.

Recenzo: "La Korto"

Paulo S. Viana (São Paulo - SP)

"La Korto" estas leginda libro. Ĝi ne proponas distron, amuzon. Ĝi estas denunca, politika verko. Ne partia, ne propagandeca, ĝi ne celas varbi prozelitojn.

Ĝi konsistas el angorplena rakontado fare de tre malriĉa laboristo, kiu devas akcepti ian ajn laboron kontraŭ mizera pago, ĉar li estas senkvalifika laboristo. Li do laboras en korto, kie li (kaj aliaj kolegoj, precipe enmigrintoj) manovras kaj purigas aŭtomobilojn, foje sub frosto, neĝo, pluvo, vento. Kaj precipe sub la necerteco pri la morgaŭa tago. Dum la rakontado, li rememoras aliajn same senindulgajn laborojn kaj situaciojn, kiujn li jam travivis.

Li trapasis suferplenan infantempon, kun la patrino skizofrenia kaj la patro, simple for. Li tial ne povis daŭrigi studadon. Lia tuta vivo konsistas el humiligoj, malriĉeco, mistraktado, manko de perspektivoj. Senkvalifikaj laboristoj estas iaspecaj "ne-homoj". Aŭ eroj en granda maŝino funkcianta por la aliaj, "normalaj" homoj.

Kio helpas lin plu vivi? Du aferoj: la solidareco kun la samsortuloj kaj la amo al skribado. Li skribas: "La infero estas ne nur la loko; ĝi estas ankaŭ la distanco kiu kreskas inter ni." Kaj: "Foje mi pensas, ke kio kreas la homon estas la kapablo elekti bonon". La skribado donas al li ian vivsencon, ian organizon en la ĥaoso. Jen bela aludo al la forto de literaturo.

La Esperanta traduko estas flua kaj agrable legebla. Malmultaj, negravaj lingvaj makuletoj ne ĝenas la legadon, kaj estos facile forigitaj en estonta reeldono. Kurioze, li uzas la paron "...tio, kiu...", anstataŭ la kutima "...tio, kio...". Ekzemple en la frazo: "... la homo estas ne nur tio kiun li faras..." (p. 21).

Mi finis la legadon de "La Korto" kun sento de danko. Kiel brazilano, tre probable mi ne trovus ĝin en la portugala lingvo. Per Esperanto, mi ekkonis vere valoran literaturaĵon. Koran dankon do al la eldonintoj kaj al la tradukinto!

La Korto
Aŭtoro: Kristian Lundberg
Esperantigis: Gunnar Gällmo
Eldonis: Sveda Laborista Esperanto-Asocio kaj Eldona Societo Esperanto, 2015
Formato: 18 cm, 146 paĝoj

Lingva Diverseco

Silabaj nukleoj

Karina Oliveira (São Paulo-SP)

Ĉiuj silaboj havas sian propan nukleon, kiu estas la sono en ĝi kiu estas plej sona. Jes, ĉar kelkaj sonoj estas pli sonecaj ol aliaj sonoj. Mi eksplikas: se ni pensas pri konsonantoj kaj vokaloj, ĉi tiuj lastaj estas pli sonecaj, alidire, ili estas pli "fortaj". Inter la konsonantoj, kelkaj estas pli sonaj ol aliaj. Ekzemple, *m* kaj *l* estas pli sonaj ol *f* kaj *d*. Ni ne lernu la tutan skalon de soneco nun, sed oni sciu ke estas specifecoj pri ĉiuj konsonantoj, rilate al tio, kiel oni parolas ĝin (la pozicio de la lango kaj/aŭ lipoj, la maniero kiel la aero eliras, ĉu la voĉaj kordoj vibras aŭ ne).

La nukleo de silaboj estas la plej soneca sono en ĝi. En la portugala kaj en esperanto ili estas la vokaloj, kiel en la vortoj *b**o**n-d**a**-de kaj l**i**-br**o***. Tamen, ne ĉiam estas vokaloj en la silaboj por ke ili estu la nukleoj, kaj en tiuj kazoj oni devas trovi la plej sonecan sonon en la silabo iamaniere.

Ni povas vidi tion en vorto kiu estas prononcata malsame kaj en Brazilo kaj en Portugalio: *desprestigiar* (senkreditigi). En Brazilo oni diras d**e**s-pr**e**s-t**i**-g**i**-**a**r, pronuncante ĉiujn vokalojn; tamen, en Portugalio ĝi estas prononcata kiel d**s**-pr**s**-t**i**-g**i**-**a**r. Kaj ne estas problemo ke portugaloj ne prononcas la du unuajn vokalojn, kunigante 6 konsonantojn en la vorto, ĉar se ne estas vokalo alia sono estos la nukleo de la silaboj. En tiu kazo, la ***s*** iĝas nukleo, ĉar el ĉiuj sonoj tie ĝi estas la plej soneca.

Tio eksplikas kiel povas ekzisti vortoj, en aliaj lingvoj, kun tiom multe da konsonantoj kune. Kutime oni rigardas tiujn vortojn kaj taksas ilin ne elparoleblaj, sed ili simple havas aliajn silabajn nukleojn krom vokaloj. Ni devas ankaŭ konsideri ke ne ĉiuj lingvoj skribas vokalojn ortografie same. Ekzemple, se brazilanoj vidas la polan vorton ***rzymski*** (iu el Romo) ĝi ŝajnas iom malfacila por paroli. Tamen, oni devas konsideri ke la litero ***y***, kiu por ni estas konsonanto (sed ja sonas kiel vokalo, kiel en la nomo *Yuri*), por ili reprezentas volakon. Do bone, ni jam rimarkas ke estas unu vokalo inter tiuj multaj konsonantoj. La literoj ***rz*** estas legataj kune, unusone, do ni rimarkas ke tiu vorto, unuavide komplika, jam elparoleblas.

Simpozio: La diversaj formoj de Eroso *(Daŭrigo de la paĝo 8)*

Sokrato reagas kun ironio kaj fortaj riproĉoj. Li diras, ke Alcibiado volas interŝanĝi bronzon kontraŭ oro, doni ŝajnan belecon kaj ricevi veran belecon. Ke li estu prudenta, ĉar la korpa beleco ne povas tuŝi la animan belecon. La filozofo volas la belan Eroson, ne kontentigas lin simpla korpo, kiu estas nur eta parto de la reala beleco.

Ne estas troigo diri, ke la enhavo de la Simpozio, tiu du mil tricentjara libreto de Platono, estas grandparte aktuala, kaj ke ĝi estas leginda verko. Ĉu ne estas plene nuntempa la defio eviti la malpuran Eroson kaj celebri la superan Eroson?

Bitlegaĵoj kaj librolegiloj
(Daŭrigo de la paĝo 13)

vi povas libere elŝuti dekojn kaj dekojn da Esperantlingvaj bitlegaĵoj el la retejo de Projekto Gutenberg[18].

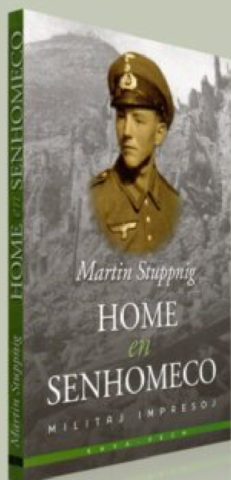
Bonan bitlegadon!

----

1 Numero 595 – 10/10/2009 – http://epoca.globo.com
2 eo.wikipedia.org/wiki/Elektronika_librolegilo
3 Kindle estas produktata de la usona firmo Amazon – www.amazon.com – En la retejo de Amazon milionoj da bitlibroj estas aĉeteblaj, inkluzive de libroj en Esperanto.
4 Jen kion oni legas sur la retejo de Beletra Almanako: Bitlibro estas nomo preferinda al la jen kaj jen uzata anglismo e-libro – http://www.beletraalmanako.com/boao/index.html
5 komputeko.net/index_en.php / En Vikipedio: https://eo.wikipedia.org/wiki/Komputeko
6 Jen kelkaj formoj, dise trovataj ekz. en la retejo La Balta Ondo: "Elektronika bitlibrolegilo", "librolegilo" aŭ simple "legilo".
7 Sur la merkato oni trovas diversajn markojn. En YouTube troviĝas pluraj videoj, en kiuj oni komparas legilojn, prezentante iliajn avantaĝojn kaj malavantaĝojn. Laŭnome oni povus mencii "Kobo", "NOOK", "Lev", "BOOX" kaj aliajn. Tamen la plej populara estas verŝajne Kindle.
8 Ekzistas du specoj de Kindle: vifia kaj 3G-a. La 3G-a estas ankaŭ vifia. Per 3G-a Kindle oni povas tute senpage aliri Vikipedion, la tradukilon de Mikrosofto, nome Bing, kaj la retbutikon de Amazon. Oni disponas pri tia alireblo tuj post aĉeto kaj funkciigo de la aparato, ne necesas kontrakti apartan servon.
9 https://calibre-ebook.com/download
10 http://easp.org.br/lampiro/lampiro_139.pdf
11 Kindle akceptas dokumentojn en la formoj MOBI, AZW, AZW3 kaj multajn aliajn, sed bedaŭrinde ĝi ne akceptas EPUBon, kiel aliaj legiloj.
12 La portugallingva retpaĝaro "Vida sem papel" (Vivo sen papero) donas praktikajn klarigojn, kiumaniere ŝanĝi la formon de PDF-dokumentoj kiel eble plej glate – http://www.vidasempapel.com.br/
13 Retbutiko de FEL: http://www.esperanto.be/fel/but/ls_serchu.php
14 Elŝutejo de elektronikaj libroj de eldonejo Sezonoj: http://esperanto-ondo.ru/Libroj/Libroj.php
15 Retbutiko de Mondial: http://www.librejo.com/
16 Guglo-libroj: https://books.google.com.br/
17 https://eo.wikipedia.org/wiki/Vikipedio:Enciklopedio_de_Esperanto
18 www.gutenberg.org/browse/languages/eo

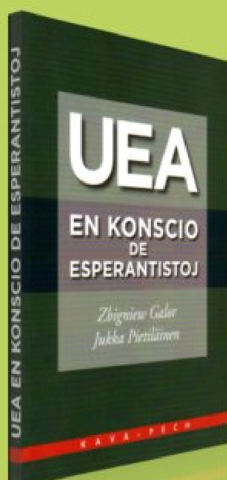
Home en Senhomeco
Militaj Impresoj

Memoraĵoj de la dua mondmilito, kiam la aŭoro - fervora esperantisto - estis devigata batali por la Tria Imperio.

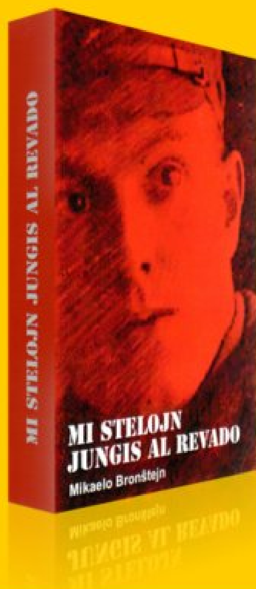
Aŭtoro: Martin Stuppnig
Eldoninto: Kava-Pech, 2016
Formato: 20 cm, 191 paĝoj

UEA en Konscio de Esperantistoj

Plia grava paŝo al sociologia esploro pri la esperantista movado.

Aŭtoro: Zbigniew Galor, Jukka Pietiläinen
Eldoninto: Kava-Pech, 2015
Formato: 20 cm, 167 paĝoj

Mi stelojn jungis al revado

Romano kun historia fono pri la sorto de sovetiaj esperantistoj dum la stalinaj reprezalioj.

Aŭtoro: Mikaelo Bronŝtejn
Eldoninto: Impeto, 2016
Formato: 20 cm, 564 paĝoj

8 - 9 oktobro

10-a Esperanta

Kongreso de la Ŝtato San-Paŭlo

easp.org.br/ilhabela

REALIGO

Esperanto-Asocio de San-Paŭlo

contato@easp.org.br
financo@easp.org.br
(11) 3862-1183

Kontakto en Belsinsulo:
crisgraaf@hotmail.com

KULTURA KAJ STRUKTURA APOGOJ

Urbodomo de Belinsulo

Brazila Esperanto-Ligo

Karagŭatatuba E-Klubo

Asocio Esperantista de Rio-de-Ĵanejro

Kune kaj June